

**YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU'NUN KALEMİNDEN SÜLEYMAN
NAZİF***

Mehmet Emin ULUDAĞ**

Öz

Batılışma ile başlayan yazınsal alanımızdaki evrensel eleştirel bakış eksikliği bir edebi sorunsalıdır. Eleştiri adı altında yapılanların zaman ilerledikçe bir övgü veya yergiye dönüştüğü görülür. Şair ve yazarların bu ıstırapları günümüze kadar devam eder.

Yazarlığının bir tarafı Osmanlı geleneğine dayanan diğer tarafı da batıya uzanan Yakup Kadri de bu durumdan şikayet eder. Bu şikayetinin somut belirtilerini de devrinde teşekkül eden her yeni edebiyat ve sanat faaliyetleri ile ilgili değerlendirme yazılarında dile getirir. Elinden geldiği kadar aynı hataları işlememeye çalışır.

Karaosmanoğlu'nun, yazı hayatı incelendiğinde özellikle gazete ve dergilerdeki yazıları dikkate alındığında yazarın devrinin her türlü edebi faaliyetleri değerlendirmeyi kendine bir vazife edindiği görülür. Bilhassa devrinin yazar ve şairlerinin ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi onun en öncelikleri yazı alanı olarak karşımıza çıkar. Bu değerlendirmelere konu olanlardan biri de Süleyman Nazif'tir.

Bildiririz üç devir yaşayan Yakup Kadri'nin yine üç devri yaşayan Süleyman Nazif'i eleştirel olarak ortaya koyan yazılarının bir değerlendirmesidir.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Süleyman Nazif, Gazete ve Dergi Yazıları, Eleştirel Bakış.

**SÜLEYMAN NAZİF FROM THE PERSPECTIVE OF YAKUP KADRİ
KARAOSMANOĞLU**

Abstract

The lack of universal critical view in our field of literature which starts with westernization is a literary problematic issue. As time goes by, those which are done on behalf of criticism are seen to be a praise or satire. This agony from which poets and authors have suffered has continued until present.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, whose authorship is based on both Ottoman tradition and Western tradition, complains about this situation, too. He utters the concrete signs of his complaint in his evaluation writings related to each new literature and art activities which were formed in his time.

When writing life of Karaosmanoğlu, particularly his writings in newspapers and periodicals is examined, it is seen that he undertakes the evaluation of each form of literary activities in his age as a mission or duty. Especially, evaluation of authors, poets and their activities in his age can be observed as his top priority field of writings. One of the subjects to his evaluations is Süleyman Nazif.

Our academic paper provides an evaluation for writings in which Yakup Kadri, who lives in three ages, puts forth Süleyman Nazif critically, who lives in three ages, as well.

* Bu yazı, Said Paşa ve Süleyman Nazif Sempozyumu (26-27 Mart 2015 Diyarbakır)'unda sunulan tebliğin genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr. Mehmet Emin ULUDAĞ, Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, mehmedemin2023@gmail.com

Key Words: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Süleyman Nazif, Newspaper and Periodical Writings, Critical View.

Giriş

Osmanlı döneminin son önemli şair ve nasirlerinden olan Süleyman Nazif bir çok şair ve yazar hakkında yorumlar yapıp biyografiler yazarken kendisi hakkında da biyografilerin veya tanımlamaların yapılmasına da vesile olur. Şair hakkında yapılan eleştirel (açıklayıcı) yazıların en dikkate değer olanlarından biri de Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nunkilerdir.

Yakup Kadri'nin Süleyman Nazif ile ilgili yazıları temelde şairin *dış görünüşü ve mizacı* ile *sanatı* adı altında iki kısımda toplanabilir. Şairin sanatı ile ilgili olan kısmı da *Cumhuriyet öncesi ve sonrası* olarak iki kısımda tasnif edilebilir.

A. Yakup Kadri'ye göre Süleyman Nazif'in Dış Görünüşü ve Mizacı

Uzun bir yazın hayatı olan Yakup Kadri'nin şahsiyetleri tanımlamadaki realist bakış açısının en belirgin özelliği olduğu denilebilir. Tarif ettiği kişi ister muhalifi ister muhibbi olsun Yakup Kadri için fark etmez. Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Abdülhak Hamit Tarhan, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret vb. bunlardan bir kaçıdır. Tarif ettiği şahsiyetin bedenine dönük gördüğünü olduğu gibi yazıya aktarır. Bu tanımlamalarda karşısındakinin nasıl tepki vereceğinden çok kendisinin nasıl gördüğü önemlidir. Bu müşahedesini de bir kaç yazısında çok fazla değişiklikler olmamak kaydıyla tekrarlamaktan çekinmez.

Yakup Kadri'nin bu realist gözlem ve tariflerine 1969 yılında Bilgi Yayınevi'nde *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları* adıyla çıkardığı kitabında toplu olarak rastlarız. Ancak bu yazıların kaynağı kitabın adından da anlaşılacağı gibi uzun yıllar öncedir.

Kitapta anlatılanlardan biri olan Süleyman Nazif pek de sevimli bir portre olarak karşımıza çıkmaz. Bir akşam üzeri Şahabettin Süleyman ile birlikte ilk defa Süleyman Nazif'i ziyarete giden Yakup Kadri karşılaşmasını gözlemci bir ressam veya mudakkik bir fotoğrafçı gibi ortaya koyar. *Arkadaşım bana bunları söyleyerek Moda'nın dar sokaklarından birinde iki katlı küçük bir evin önünde durdu. Kapıyı çaldı. Mintanlı bir uşak bizi içeriye aldı ve üstadın bulunduğu odaya götürdü. Üstad, ufak bir masa başında, abajurlu bir gaz lambasının ışığında bir saz kalemle yazı yazıyordu. Bizi görünce cızır cızır işleyen kalemini mürekkep hokkasının içine bırakarak ayağa kalktı. Bu, uzunca boylu, geniş omuzlu, kapkara sakallı ve gözleri kor gibi parlayan yağız bir adamdı. Kılık kıyafeti bakımından ise tam manasıyla bir Osmanlı devlet adamının resmiliğini taşıyordu. Fesi kaşlarının üstüne doğru eğik ve redingotunun düğmeleri yukarıdan aşağıya sımsıkı ilikliydi. Bu hali karşısında onunla elimi uzatarak mı yoksa kandilli bir temennah*

savurarak mı selamlaşacaktım, bilememiş, şaşırıp kalmıştım. Fakat, Süleyman Nazif Bey, hafifçe dışarıya fırlak iki ön dişini gösteren bir tebessümle gülümseyerek ellerimizi sıkıp tekrar yerine oturduktan ve bizimle bir meslektaş gibi konuşmaya başladıktan sonra her şey değişti; ortada yalnız, vakit vakit üzerimizde gezdirdiği dik bakışlarının dokunaklı tesirinden başka bir şey kalmadı (Karaosmanoğlu 1990: 163). Bu tanışma anında Namık Kemal hakkında konuşan Süleyman Nazif, Şahabettin Süleyman'da hayal kırıklığına sebep olurken Yakup Kadri'de ise tam tersi bir etki oluşturur. Bu tesiri yazar şöyle anlatır: *Bana gelince, ben, yalnız, biraz önce gördüğümüz adamın kişiliğinden sızan gizli bir kuvvetin tesiri altında idim. Bu kuvvet, diyebilirim ki, onun keskin zekasından olduğu kadar fizik özelliklerinden, bakışlarından, gülümseyişlerinden, susuşlarından da geliyordu ve nedendir bilmiyorum, onu, bu halleriyle 'Tanzimat Efendisi' kıyafetine rağmen, hayalimdeki Asur hükümdarı Buhtulnasr'a benzetiyordum* (Karaosmanoğlu 1990: 164).

Süleyman Nazif portresini çizmeye devam eden yazar ayrıca yerel özelliğe de vurgu yapar. Üslubuyla yazarın biçimini beraber tarif eder. *Sözleri 'nükteler ve 'cinaslarla doluydu ve hafif bir Diyarbakır şivesi bu sözlere baharatlı bir tat katıyordu. Hep o söylüyor ve biz dinliyorduk* (Karaosmanoğlu 1990: 163) der. Bu tanışma esnasında Şahabettin Süleyman'ın Namık Kemal ile ilgili sorusuna Süleyman Nazif'in verdiği cevabı Yakup Kadri şöyle anlatır. *Şahabettin Süleyman, bir Namık Kemal bahsidir açırvermişti. Sanırım 'ne yazık, Namık Kemal, yolunda o kadar mücadele ettiği hürriyet ve meşrutiyet devrine erişemedi' demek istemişti. Bunun üzerine, Süleyman Nazif'in, o insanı ısıracakmış gibi dışarıya fırlak dişleriyle gülümseyerek şöyle söylediğini hatırlıyorum* (Karaosmanoğlu 1990: 163).

Karaosmanoğlu'nun yazılarında Süleyman Nazif biçimsel olarak tanıtılırken bazen mizaç olarak da tanımlanır. Bu tanımlamalardan biri 'kinim dinimdir' diyecek kadar dilini kaleminden keskin olarak muhaliflerine karşı kullanmasıdır der Yakup Kadri. Bu kine en çok maruz kalanların başında ise Mehmet Emin Yurdakul ile Hamdullah Suphi Tanrıöver'in geldiğini söyler (Karaosmanoğlu 1990: 167-168). Diğerleri ise övmek ve yermekte sınır tanımaz bir mizaca sahip olduğunu ifade etmesidir. Bu taşkın methiyenin ikliminde Abdülhak Hamit Tarhan dururken hicviyenin uçurumunda ise Ali Ekrem Bey durur (Karaosmanoğlu 1990: 169).

Bu tarz tariflere Yakup Kadri'nin bir kaç yazısında da tesadüf edilir.

B. Yakup Kadri'ye göre Süleyman Nazif'in Sanatı

Süleyman Nazif'e birkaç yazısında yer veren Yakup Kadri onun sanatını da Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönemde ortaya koymaya çalışır.

1. Cumhuriyet Öncesi Dönemdeki Süleyman Nazif

Osmanlının son büyük nasiri olarak değerlendirilen bu dönem Süleyman Nazif'i özellikle yazılarıyla bilhassa Milli Mücadele yazıları ve İngilizlere karşı yaptığı kahramanca matbuat mücadelesiyle Yakup Kadri'nin yazılarına konu olur. Bu dönem yazılarının bir tarafında nüktedan Süleyman Nazif diğer tarafında da kahraman Süleyman Nazif görülür.

Güçlü bir nasir olan bu dönem Süleyman Nazif'i Yakup Kadri için sadece koyu bir Osmanlı savunucusu değil aynı zamanda *Son Osmanlı*'dır. 1913 yılında *Rûbab*'da yazdığı *Efkar ve Adat/Teceddüt* isimli eleştiri yazısında bir taraftan yeni lisan hareketini ve Türkçülük adı altında yapılan ulusçuluk anlayışını eleştirir diğer taraftan da alaycı bir şekilde Süleyman Nazif gibi birisine de bu hareket içinde yer verildiğini söyler: '*Türk Yurdu*' irili ufaklı bir çok dairelere münkasımış. Dairenin büyüğünde Turaniler otururmuş, biraz küçüğü Osmanlılarla Müslümanlara tahsis olunmuş, az daha küçüğüne ise şarklı namıyla kimler varsa Kürtler, Lazlar ilh. girebilirmiş!..

-Bu hesapça Türk Yurdunda Süleyman Nazif Bey'e de yer var desenize.

-Hay hay azizim! Hatta Turaniler dairesinde en mühim sedirleri işgal edenler meyanında Çerkez'den Arnavut'tan ve daha sair akvamdan birçok kimseler bulunduktan sonra bir Osmanlı olan Süleyman Nazif Bey'e orada neden yer bulunmasın?..

.....

Süleyman Nazif Bey'e gelince anane-i milliye ise -kendi kavlince- ancak altıyüz sene evvelinden başlayabiliyormuş. Esas mesele de birbirinden bu kadar ayrı olan kimseler acaba nasıl olur da bir araya gelip uyuşabilirler? Altı yüz senelik bir millet acaba mukaddes mutantan yurdunun kapısını nasıl açar?

-Ona sarayının en küçük dairesini ayırmak şartıyla!

-Sonra Süleyman Nazif Bey'e bir Hüseyin Ragıp Bey'i yani Osmanlı milliyetperveriyle, Türk milliyetperverlerini, şarklılarla, asyayı yekdiğerinden ayıran daha birçok nokta-i mühimme var (Karaosmanoğlu 1913).

Karaosmanoğlu'nun 1920 *İkdam* gazetesindeki *Hafta Sonu Muhasebesi* isimli yazısında Pierre Loti ile mukayese edilen bir Süleyman Nazif karşımıza çıkar. Buradaki Süleyman Nazif'in sıfatı *büyük üdebamızdır*. Yanında Cenap Şahabettin vardır. Buradaki ve diğer birkaç yazıdaki Süleyman Nazif/Cenap Şahabettin tanımlaması ise *büyük edib/nesir üstadı/edebiyat şahı/* şeklindedir. "*Piyer Loti*" garb edebiyatının bir tepesi, Süleyman Nazif Bey şark edebiyatının bir ucudur; nasıl olur ki bunlar bir araya

gelebilsinler. Nasıl olur ki Süleyman Nazif Bey "Piyer Loti"nin mütercimi yani müridi veya hizmetkârı olabilir? Bu ulvi adam dün Dâr-ül Fünûn salonunda irad ettiği o ulvi hitabeyle bize hem Piyer Loti'yi, hem bütün Fransız Edebiyatını hem de kendimizi unutturdu. Ve garibi şudur ki, dünki gün "Piyer Loti" günü olacağı yerde (Süleyman Nazif Bey günü) oldu. Süleyman Nazif Bey dün "Piyer Loti"yi yendi (Karaosmanoğlu 1920).

Cumhuriyet öncesi Süleyman Nazif portresindeki olumlama Yakup Kadri için aynı zamanda bir mukayese şeklidir. Osmanlıca nesrini en son kemal derecesine Süleyman Nazif'in çıkardığını söyler ve onu Mimar Sinan ile mukayese eder. Sinan'nın mimaride yaptığını Nazif'in de nesrimizde yaptığını iddia eder. *Evet, Süleyman Nazif'in nesri, bence eski Osmanlıca nesri gibi kuru bir 'cümleperdazlık' -yani üstü şişkin, içi boş laflar sıralamak marifeti- değil hacmini muhtevasından alan yeni bir beyan sanatı idi ve bu suretle, tıpkı Osmanlı mimarisinin Koca Sinan'da en son kemal derecesine erişti gibi, Osmanlı edebiyatı da Süleyman Nazif'in nesrinde en özlü belagat örneklerini vermiş bulunuyordu (Karaosmanoğlu 1990: 165).*

Yakup Kadriye göre Süleyman Nazif'i Koca Sinan ile mukayese edecek, Namık Kemal'in gölgesinden çıkaracak ve Halit Ziya ile Cenab Şahabettinlerden daha değerli kılacak sanatının bu özelliği ise şöyledir: *Her iki sanatkara bu başarıyı sağlayan neydi? Hemen söyleyeyim: birinin dini vecdini, öbürünün insani heyecanını şekle hakim kılması, daha doğrusu, şekli bu vecit ve bu heyecanla yoğurması idi. Sanatın her kolunda başarının ilk sırrı da zaten bu olsa gerektir ve öyle sanıyorum ki, bütün çağdaşları arasında Süleyman Nazif üslubundaki şahsiyetle bu sırra ermiş tek yazardır. Ahmet Haşim'in bir çınara benzettiği bu adam yanında, nesirci olarak Halit Ziya ile Cenab Şahabettin bize birer sakı çiçeği gibi görünürler. Gerçi güzel kokular, elvan renkler saçarlara ama, bununla nihayet hoşumuza gitmekten öteye geçemezler. Süleyman Nazif'in nesri bizi ta ruhumuzun derinliklerinden kavrar ve her cümlesi birer vecize gibi zihnimize oyulur. Bunun için değil midir ki, gerek günlük gazete yazıları gerek hitabe ve mektup şeklinde yayınlanmış o nesirlerin bir çok parçalar, nice yıllar sonra, bizim gibi meşrutiyet devri genç okurlarının hala ezberindedir ve 31 Mart denilince ilk hatırıma gelen onun 'Mizan' gazetesi sahibi Murat Bey'e yazdığı 'açık mektup'tur, Balkan harbi denilince, o milli felaket günlerinin en yanık sesini Mihiritad'ın Tacı başlıklı makalesinde tekrar duyar gibi oluruz. Kara Bir Gün yazısıyla Pierre Loti töreninde söylediği hitabe ise, aradan kırk beş yıl geçmiş olmasına rağmen, daha dün okuyup dinlemişiz gibi bizi heyecanlandırır.*

Bu bakımdan, ben Süleyman Nazif'i ne Namık Kemal'e benzetir, ne de aralarında

bulunduğu Edebiyat-ı Cedidecilerden biri sayabilirim (Karaosmanoğlu 1969: 165).

Edebiyat-ı Cedidecilerin lisanını şiddetle eleştiren Yakup Kadri belli bir noktadan sonra Süleyman Nazif'e şerh koyar. Bu şerhini 1920 *İkdam* gazetesindeki *Milli Edebiyat III* yazısında ifade eder. *Gençler bir milli edebiyatın esaslarını kurduklarını söylüyorlar; her milli edebiyat bir çığır edebiyatı olduğu ve bu gençler de tamamıyla çığırdan çıkmış bulunduğu için yaptıkları şeyin milli sıfatıyla asla alakası yoktur. Belki nazımda kullandıkları alet milli bir vezindir, fakat bu veznin içine sıkıştırdıkları ruh milli bir ruh değildir. Bu nokta-i nazardan diyebilirim ki hayli zamandan beri milli vezinle yazan büyük bir şairimiz Mehmet Emin Bey milli bir şair addedilemez zira, tamamıyla çığırın haricinde idi. Vatanperverliği tıpkı bir frenk şairinin vatanperverliği gibiydi, hassasiyet ve felsefesi frengane idi. Hâlbuki ömründe hiç milli vezinle yazmamış Mehmet Akif Bey bu hususta Mehmet Emin Bey'den bin kat daha millidir. Halide Edip Hanım, bize, terkipsiz ve sade lisanın -en doğru ve dürüst değilse bile- en güzel numunelerini verdi, fakat Halide Hanım ruh ve hars itibarıyla Süleyman Nazif Bey'den daha milli değildir* (Karaosmanoğlu 1920).

Yakup Kadri'ye göre Süleyman Nazif'in sanatının ve şahsiyetinin değerliliğinin bir diğer yönü ise dil konusundaki hassasiyetidir. Karaosmanoğlu, *Milliyet* gazetesi 21 Ağustos 1928 *Yeni Türk Harfleri* isimli yazısında Süleyman Nazif'in dilimiz için büyük gayretlerinin olduğunu ancak sistemli bir vesika ortaya koyamadan gittiğini söyler. *Asyaî zevkin ve Asyaî harsın son büyük ve fedakâr nöbetçilerinden biri olan rahmetli Süleyman Nazif bile bize bu husustaki ulum ve fünuna dair sarıh bir vesika bırakmadan gitti. Nasıl bırakabilsin ki bu memlekette medrese tehzibi hitama erdiği günden beri artık bu şark klasizmi "asuriyat", "misriyat" veyahut "morfoloji" gibi birer tarihi arkeolojik mevzu haline girmiş ancak mahdut bir alim zümresinin dikkat ve alakasını cezbetmekten başka hiçbir hayati kıymeti kalmamıştır* (Karaosmanoğlu 1928).

Bu yakınmadan sonra yine *Milliyet* gazetesi 19 Şubat 1929 tarihli *Halis Türkçeye Doğru* yazısında Süleyman Nazif'in nesrinin hâlâ okunduğunu ancak bu duruma mesafeli yaklaşılması gerektiğini söyler. *Bugünkü gençlik hâlâ Süleyman Nazif'in nesrini ve Cenap Şehabettin'in nazmını Türk dilinin en yüksek bediaları gibi okuyup öğrenmektedir* (Karaosmanoğlu 1929).

Süleyman Nazif'in dil meseleleri ile ilgili tavrı Yakup Kadri tarafından sürekli bahse konu edilir ve takdir ettiği bir durum olarak yazılarına yansır. Yakup Kadri'nin bu tahlili bakışı *Tercüman* gazetesinde 1956 yılında -Yapmak- başlığı altında somutlaşır. *Dargın ayrıldık ama, yine Allah rahmet etsin, Süleyman Nazif, "Şu (yapmak) sözü çıkalı,*

birçok şeyler yıkıldı” derdi ve sanırım, bunu, ilk defa, benimle tuttuğu bir kalem münakaşasında yazmıştı. Hatta, hatırladığıma göre, başlangıçta siyasi bir mahiyet taşıyan münakaşa konumuz, bunun üzerine bir Türkçe meselesi halini almıştı.

Süleyman Nazif, benim kendisine “Milli Mücadele’de vazifenizi yapmadınız!” cümlesinde bulduğu ifade şekli yanlış üstünde durmuş ve bana bir iyi dil dersi vermişti. Onca vazife “yapılmaz” “ifa edilir” veya “görülürdü” ve yapmak fiili ancak (inşaat) işleri el (sanayi)inde kullanılırdı.

Devrin bu son Osmanlı edibi şimdi başını kaldırsa etrafa bir kulak verse, “yapmak”tan başka bir şey işitmeyecek ve böyle bir Türkçenin hüküm sürdüğü bir yerde tekrar yaşamak cesaretini gösteremeyecektir. Düşünün ki, “konuşma yapmak”, “seyahat yapmak” gibi “barbarizm”ler karşısında benim bile tüylerim ürperiyor (Karaosmanoğlu 1956).

2. Cumhuriyet Sonrası Dönemdeki Süleyman Nazif

Sürekli bir değişim içinde olan bilhassa Cumhuriyetle başlayan değişimlerin hararetli bir temsilcisi olan Yakup Kadri bu bağlamda eskinin sıkı savunucularını eleştiri hedefine alır. Bu eleştiri menziline girenlerden biri de Süleyman Nazif’tir.

Süleyman Nazif, milli mücadele döneminde işgalci güçlere bilhassa İngiliz ve Fransızlara karşı yazdığı yazılar sonucunda suikast da dahil olmak üzere bir çok idbara sebep olur ve bu durum sürgünle sonuçlanır. İstanbul’un işgali üzerine infialde olan ve matbuatta bunu terennüm eden yürekli ve hür lisanlı şairlerimizden biri de Süleyman Nazif’tir. 23 Kasım 1918 yılında *Hadisat* gazetesinde yayınlanan *Kara Bir Gün* adlı meşhur makalesiyle işgal karşısındaki tutumunu etkileyici bir hicivle dile getirir. Bu yazının neticesinde işgal kuvvetlerinin komutanı Franchet d’Esperey, öfkesini ‘-Arretez-le, fusillez-le’ yani ‘-onu yakalayınız, kurşuna diziniz!’ emri ve eylemi ile sonlandırmak ister. Kaynaklara göre Yusuf Franko Paşa’nın devreye girmesiyle Süleyman Nazif kurşuna dizilmekten kurtulur (Karakaş 1988: 104). Ancak kanaatimize göre bu affin sebebi sadece Yusuf Franko Paşa değildir. İşgal kuvvetlerinin bütün Anadolu’yu istila etme hedefleri ve Süleyman Nazif’in Anadolu’daki nüfuzunu bilmeleri de olabilir. Çünkü böyle bir infaz sonucunda bütün şarkın işgal güçlerine olan düşmanlıkları daha da artabilir ve istilalara hemen son verilebilirdi. Kitle psikolojisine dönük bu sosyolojik analiz de Süleyman Nazif’in kurşuna dizilmesini engellemiş olabilir. Bu kanaatin başka örnekleri de mevcuttur.

İşte bu tehdit ve Malta sürgünü neticesinde oluşan ıstıraplar, şairin ümitlerini yeşertmez. Milli mücadele sonucunda Süleyman Nazif kökler üzerine bir dirilişi beklerken yavaş yavaş köklerin kesildiği kanaatine varır. Cumhuriyet ile başlayan yeniliklere taraftar olmaz. Bu duruş devrin iktidarının yanında olan bir çok yazar gibi Yakup Kadri'nin de düşmanlığına sebep olur. Bu durumun sebebini Yakup Kadri *İkdam* gazetesinde 3 Şubat 1923 tarihinde *Düşmanlığın Sebebi* başlığıyla gazete sütunlarına taşır. Bu yazının dikkatli okunmasıyla Karaosmanoğlu'nun Süleyman Nazif'e düşmanlığının sebepleri şöyle sıralanabilir:

1. Yakup Kadri'nin düşmanlık ettiği asıl kişi Cenap Şahabettin'dir ve Süleyman Nazif onun alevine düşer.

2. Milli mücadeleyi müteakip ikinci senesinde teşekkül edecek Pierre Loti cemiyetinin başkanlığını Halide Edip yapacaktır. Cemiyete Mustafa Kemal'in de katılması istenirken Cenap Şahabettin ve Süleyman Nazif bu duruma karşı çıkarlar.

-Efendiler, biz Mustafa Kemal Paşa'nın cemiyetimize her ne sıfatla olursa olsun duhulüne aleyhtarız. Çünkü onun velev fahriyen aramızda bulunması bizi ecanibe karşı şüpheli bir vaziyete sokar ve cemiyetin selametini tehlikeye koyar (Karaosmanoğlu 1923).

3. Ateşin bir savunma ile İngiliz ve Fransızlara karşı koyan Süleyman Nazif'in sanki bu ruhunu kaybettiğini düşünür ve hatta karşı tarafa geçtiği zehabına kapılır Yakup Kadri. Hatta Süleyman Nazif'in Cenap Şahabettin ile beraber milli mücadelenin aleyhinde faaliyetler yaptığı zannına kapılır. Bu nedenle de düşmanlığını açıkça ilan eder: *O zaman Cenab ve Süleyman Nazif Bey'e rağmen "Piyer Loti" cemiyetine fahri aza sıfatıyla alınmak istenilen Mustafa Kemal Paşa bugünkü Mustafa Kemal Paşa değildi. Anadolu'nun bir köşesinde yarı âsi, yarı menkub bir mir-livâ idi ve ona taraftar görünmekte ne bir şeref ve ne de bir menfaat mutasavvırdı. Belki ona aleyhtar görünmek o devrin İngiliz siyasetine karşı bir mümaşat olmak itibariyle insana hiç değilse İstanbul'da huzur ve refahiyet temin edici bir hareketti. Nitekim Süleyman Nazif Bey yanındaki arkadaşının teşvik ve tahrikiyle attığı bu adımın herkese ne kadar sakim ve çirkin görüldüğünü pek iyi anladı ve bu iğrenç hatasını, ondan birkaç gün sonra Dârü'l-fünûn konferans salonunda irad ettiği ateşin bir hutbe ile tamire çalıştı idi. Bunda epeyce muvaffak olduğunu hatırlıyorum. Zira bu hutbe yüzündendir ki hayatının şerefli -eğer tercüme-i halinde birde kara gün, hadisesi olmasaydı yegane diyecektim- sergüzeştlerinden birini geçirdi. Malta'ya nefy edildi. Lakin kendi eliyle kendi üzerine sürdüğü lekeleri, yine kendi eliyle temizlemek maharetine malik olan bu adam, bu sergüzeştin ulviyetini yine kendi eliyle telvis etmek cinnetine mübtela oldu.*

Evvela hitabeyi verdiği günün ferdası, muhtemel bir İngiliz takibinden korunmak için "Alemdar" gazetesine iltica etti. Hitabesinin itilaf devletleri politikasına mugayyir telakki olunan taraflarını bu satılmış gazetenin sütunlarında tahrif ve inkara başladı ve buna rağmen yine Malta'ya sürüldükten sonra "Peyam-ı Sabah" matbaasında bulunmayı Ali Kemal ile Cenab'ın arasında, o muşşa garabete tercih etti. Bütün bu hikâyeleri ne diye anlatıyorum. Süleyman Nazif Bey'in ne kadar muvâzenesiz bir zavallı olduğunu bilmeyen var mıdır? Benim maksadım Cenab'a karşı duyduğum kinin esbabını ve esasını izah etmektir.

İşte bu kin, beş on satır yukarıda söylediğim gibi, "Cenab"ın Süleyman Nazif Bey'i Mustafa Kemal Paşa aleyhine nâmerdane ve İblisâne bir kol hareketi ve bir cadı tebessümü halinde tecelli eden o sinsî tahrikinden tevliid etti. O zaman bu zamandır, nerede Cenab Şahabeddin imzasını görsem, sahibinin bu hareketi gözümün önüne gelir ve tüylerim ürperir ve bütün yazıları bir fahşanın düzgünü gibi bana tiksime verir. Bu düzgün zehirli mevaddan mürekkebdir ve müsaide zaman buldukça etrafına bin türlü manevi, ahlaki ve içtimai aletler neşr eder. Cenab'a karşı duyduğum kinin matbuata intikaline saik olan sebep de işte bu mazarratın önünü almak maksadından tevelliid etti. Zira selamet-i umumiyye için lazım gelir ki, herkes bu yaldızlı yılanın derisi altında nasıl bir semm-i katil cevelan ettiğini bilsinler ve ondan kendilerini muhafaza etmenin çarelerini arasınlar (Karaosmanoğlu 1923).

4. Yakup Kadri'nin sert ve yıkıcı eleştirisine karşılık Süleyman Nazif, onu ve arkadaşlarını (Fali Rıfki ve Ahmet Haşim) mahkemeye vermesi de ayrıca kırgınlık ve düşmanlığın başka bir sebebi olarak karşımıza çıkar (Karaosmanoğlu 1969: 174).

Sonuç

Bir kitap bölümü ve yedi makalede Süleyman Nazif portresini çizen Yakup Kadri düşüncelerini ortaya koymada nezaket içinde realist bir boyuttadır.

Bu yazılarda Süleyman Nazif bir taraftan son Osmanlı nasiri ve en büyük üdebalarımızdan biri olarak tanıtılırken diğer taraftan bir milli mücadele dönemi arifesinin kahramanı olarak karşımıza çıkar. Bir taraftan hicviyelerinden herkes korkarken diğer taraftan methiyelerine mazhar olanlar mutlu olur. Bazen dil meseleleri en hassas konusu olarak karşımıza çıkarken bazen de takındığı tuhaf tutumlar yazarı şaşırtır. Yani Yakup Kadri'nin kaleminden Süleyman Nazif okumak hayli ilginç ve keyif verici bir süreçtir denilebilir.

Kaynaklar

Karakaş, Şuayb, *Süleyman Nazif*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 104.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1969.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Efkar ve Adat/Teceddüt, *Rübab*, 1913.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Hafta Sonu Musahabesi, *İkdam*, 1920.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Milli Edebiyat III, *İkdam*, 1920.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Düşmanlığın Sebebi, *İkdam*, 1923.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Yeni Türk Harfleri, *Milliyet*, 1928.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Halis Türkçeye Doğru, *Milliyet*, 1929.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, -Yapmak-, *Tercüman*, 1956.